

СТОЯНОВ МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

НАЛЕЖНІСТЬ ТА ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЯКІ ПЕРЕДБАЧЕНА СТ. 286 КК (ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ)

Категорії належності та допустимості доказів являють собою чи не найбільшу запоруку досягнення завдань кримінального провадження, в тому числі, забезпечення повного, всебічного та неупередженого досудового розслідування та подальшого судового розгляду.

Не є виключенням, й важливість категорії належності та допустимості доказів у справах за фактом злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспортних засобів.

На теперішній час, Верховним Судом сформовано низку рішень, в аспекті даного питання, які спрямовані на спрямування правозастосовної діяльності на вірне застосування норм матеріального та процесуального права, низку з яких мною буде наведено надалі.

Зокрема, постановою колегії третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 07.08.2019 у справі №555/456/18 було констатовано, що: «У будь-якому разі речові докази та документи, які надаються експертові, повинні бути отримані у спосіб, передбачений ст. 93 КПК, належним чином залучені до кримінального провадження в порядку, встановленому КПК (залежно від способу збирання), і набути відповідного процесуального статусу. З ними повинні ознайомитися сторони, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, як під час досудового розслідування в порядку ст. 221 КПК, так і після його закінчення в порядку ст. 290 КПК. Судом були перевірені та підтверджені доводи захисника щодо відсутності в матеріалах провадження медичної документації *Особи 2*, а саме — медичних карт стаціонарного хворого на ім'я *Особи 2*, на які посилається судово-медичний експерт. З огляду на положення ч.12 ст.290 КПК це виключає можливість залучення як доказів як самої медичної документації, так і висновку експерта, який було сформовано на її основі».

Натомість дещо протилежний, однак безумовно з іншими фактичними обставинами кримінального провадження правовий висновок зроблено об'єднаною палатою Касаційного кримінального суду Верховного Суду в постанові від 27.01.2020 у справі № 754/14281/17, в якій було констатовано, що: «відсутність у матеріалах кримінального провадження медичних документів, на підставі яких сформовано висновок експерта, невідкриття цих документів стороні захисту на стадії виконання ст. 290 КПК, не є істотним порушенням вимог кримінального

процесуального закону в аспекті ст. 412 вказаного Кодексу, автоматично не тягне за собою визнання експертного дослідження недопустимим доказом і скасування на підставі п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК судових рішень, якщо зазначені документи було отримано у визначеному законом порядку, і згадана сторона не клопотала про надання доступу до медичних документів або при здійсненні судового чи апеляційного провадження їй було забезпечено можливість реалізувати право на ознайомлення з такими документами».

В будь-якому випадку, заслуговує на увагу й правовий висновок Великої Палати Верховного Суду, викладений по справі №640/6847/15-к, провадження №13-43кс19, згідно якого: «якщо процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД, розсекречені під час судового розгляду, і сторона захисту у змагальному процесі могла довести перед судом свої аргументи щодо допустимості доказів, отриманих у результаті НСРД, в сукупності з оцінкою правової підстави для їх проведення, то суд повинен оцінити отримані докази та вирішити питання про їх допустимість. У випадку розкриття процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД після передачі кримінального провадження до суду, суд зобов'язаний забезпечити стороні захисту достатній час та реальну можливість для доведення перед судом своєї позиції щодо належності та допустимості доказів, отриманих в результаті НСРД в комплексі із процесуальною підставою для проведення НСРД з метою реалізації принципу змагальності.

Так, вказаний висновок, хоча й не стосується кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України, між тим, містить загальне правило, яке в практиці застосовується в тому числі, й у випадках реалізації прав на стадії відкриття матеріалів кримінального провадження (ст. 290 КПК України).

Ще один висновок Верховним Судом зроблено у справі №753/10028/18 у Постанові від 05.08.2020, в якій було зазначено, що: «суд має забезпечити стороні захисту право спростувати висновок експерта, наданий стороною обвинувачення, за допомогою іншого висновку у кримінальному провадженні за обвинуваченням особи в порушенні ПДР (ст. 286 КК). При цьому, Суд може не взяти до уваги висновок експерта за результатами експертизи, проведеної за ініціативою сторони захисту, якщо із сукупності доказів, що містяться у матеріалах кримінального провадження, у діях водія вбачається наявність складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК».

Наступний правовий висновок сформульовано у Верховним Судом у Постанові від 21.10.2020 року у справі №345/522/16-к, в якій було констатовано, що: «Вчинення слідчим чи прокурором дій, спрямованих на отримання показань від свідка, щодо якого відсутні дані, що його буде визнано підозрюваним чи обвинуваченим у майбутньому, не вказують на недопустимість зазначених показань як доказів. Не вважаються недопустимим доказом пояснення свідка, надані під час слідчого експерименту, проведеного з метою відтворення обставин ДТП, якщо до проведення слідчого експерименту були відсутні дані про те, що саме ця особа винувата у порушенні правил дорожнього руху, а висновок

експерта, яким було встановлено, що саме дії цієї особи призвели до настання суспільно небезпечних наслідків, передбачених у ч. 2 ст. 286 КК, був наданий після проведення слідчого експерименту».

При цьому, протокол слідчого експерименту за участю свідка є недопустимим доказом, якщо в подальшому ним набуто статусу підозрюваного та обвинуваченого, а вказана слідча дія була проведена за відсутності захисника (Постанова Верховного Суду від 10.09.2019 року у справі № 295/13008/15-к).

Й не менш цікавим є висновок Верховного Суду від 26.03.2020 у справі №623/1354/19, в якій Верховним Судом було зазначено, що: «тільки порушення ПДР, які містять у собі реальну можливість настання суспільно небезпечних наслідків і виступають безпосередньою причиною їх настання у кожному конкретному випадку ДТП, є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 286 КК України. Керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, тобто порушення п. 2.9 (а) ПДР не є елементом об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 286 КК України, адже саме по собі не призводить до суспільно небезпечних наслідків, передбачених у цій статті».

Відтак, правильному правозастосуванню у кримінальному провадженні сприятиме не тільки нормативна регламентація, наукове удосконалення інститутів доказового права, але й вірне уявлення правозастосовувачів про категорії належності та допустимості доказів у кримінальному провадженні.

Ключові слова: доказування, доказ, належність доказів, допустимість доказів, дорожньо-транспортна пригода.

Ключевые слова: доказывание, доказательство, относимость доказательств, допустимость доказательств, дорожно-транспортное происшествие.

Key words: proof, evidence, relevance of evidence, admissibility of evidence, road traffic accident.

ТОРБАС ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПОРІВНЯННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ КЕРІВНИКА ОРГАНУ ДІЗНАННЯ ТА КЕРІВНИКА ОРГАНУ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Згідно з п. 8 ч. 1 ст. 3 КПК України, керівником органу досудового розслідування є начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, Головного